

BEFORE THEY PASS AWAY

De verhalen achter de foto's

HANNELORE VANDENBUSSCHE

Voorwoord

‘Een beeld zegt meer dan duizend woorden, maar vertelt niet altijd alles’. Dat waren ongeveer de woorden van Hannelore tijdens onze eerste afspraak over de verhalen die ze zou schrijven bij het *Before They Pass Away*-project van fotograaf Jimmy Nelson. Hannelore mocht tijdens dit prachtige en intrigerende project drie jaar lang als Jimmy’s persoonlijke assistent aan zijn zijde werken en de hele wereld over reizen. Ik had het fotoboek al meerdere keren in mijn handen gehad en was weg van de beelden, maar tegelijkertijd borrelden er talloze vragen op wanneer ik erdoorheen bladerde. Dit soort foto’s schoot je niet zomaar even. Waar en hoe hadden ze al deze stammen gevonden? Hoe waren de reizen ernaartoe geweest, wat waren ze onderweg tegengekomen? Hoeveel werk en tijd had het wel niet gekost om die foto’s te maken? En de communicatie met de stammen, het contact met de mensen, de cultuurverschillen... het moest een rijkdom aan verhalen opgeleverd hebben. En juist het proces achter alle beelden is wat mij vaak zo intrigeert.

Als presentatrice van reisprogramma’s weet ik heel goed hoeveel tijd er in projecten kan gaan zitten, die voor de kijker nergens in terug is te zien. Hoe vaak heb ik wel niet opnames over moeten doen, tegenslagen tijdens onze reizen moeten incasseren om vervolgens weer nieuwe plannen te bedenken... En hoe vaak verliepen dingen toch totaal anders dan ik ze van tevoren gepland had! Ik weet uit ervaring dat er soms letterlijk barre tochten voor nodig zijn om te bereiken wat je wilt. Je moet inventief en flexibel zijn en een avontuurlijke instelling hebben. Mijn vrienden zeggen wel eens hoe jaloers ze op me zijn wanneer ze mijn reisprogramma’s zien en stellen zich mijn leven als één grote vakantie voor. En hoewel ik niet zou dūrven klagen over mijn werk – een mooiere baan kan ik me niet voorstellen-, kost het soms een paar zware weken om een ogenschijnlijk soepel verlopend tripje in beeld te brengen. Televisie en fotografie verschillen in dat opzicht denk ik nauwelijks van elkaar. En het *Before They Pass Away*-project was natuurlijk gigantisch.

Toen Hannelore onze uitgeverij benaderde met het voorstel haar boek bij ons te publiceren, twijfelde ik dan ook geen moment. De foto’s zijn fantastisch, maar de verhalen die achter de beelden zitten zijn zeker net zo interessant. Met de publicatie van Hannelores boek is het project voor mijn gevoel echt compleet. Haar verhalen geven precies inzicht in waar je zo nieuwsgierig naar bent als je de foto’s hebt gezien. De beelden komen tot leven, brengen nog meer bewondering of juist ontroering teweeg. En niet onbelangrijk: mijn reisgevoel werd er nóg meer door aangewakkerd. Ik kan je alleen maar aanraden om je mee te laten slepen door de verhalen over de fascinerende wereld achter al de prachtige foto’s.

Floortje Dessing

Ethiopië

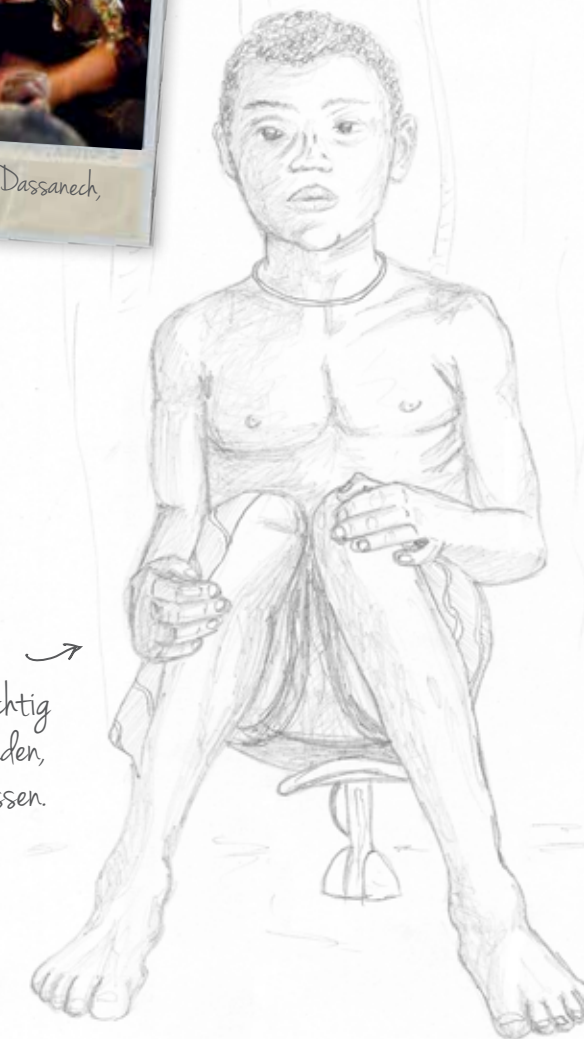
8°.3000' N, 39°.1167° E

Banna, Hamar, Karo, Dassanech, Mursi & Arbore

Afrika

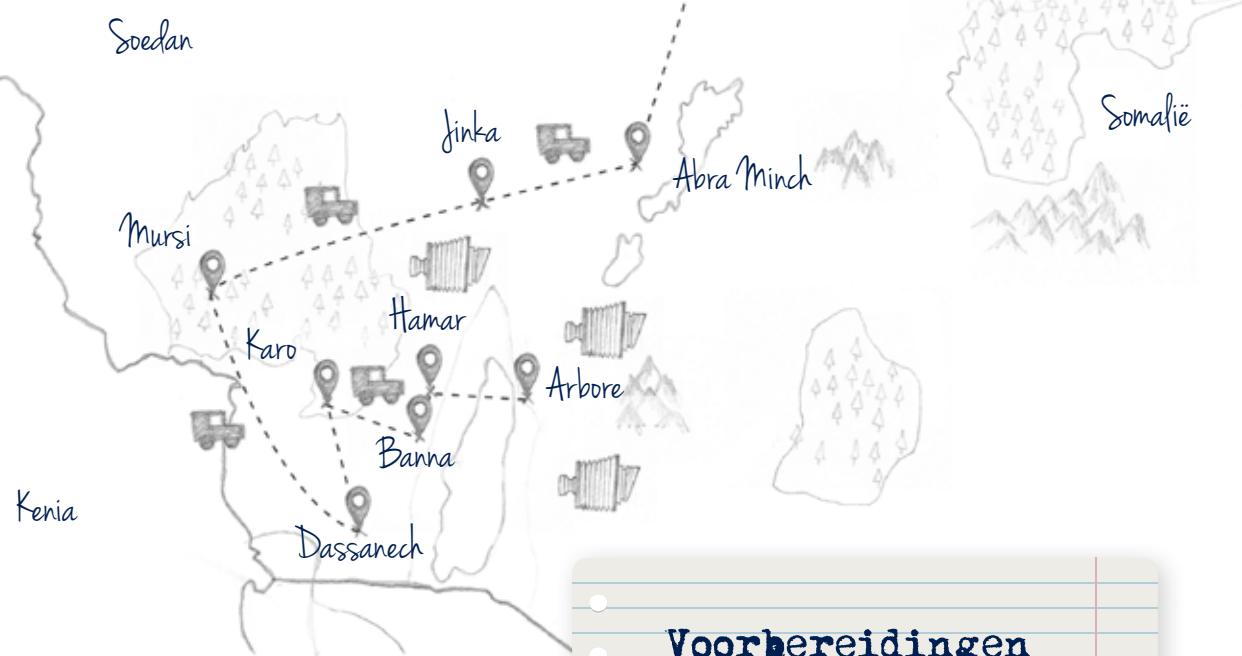

Alle mannen liepen constant met een prachtig zelfgemaakt stukje houtwerk in hun handen, dat dienst deed als stoeltje en hoofdkussen.

vluchttijd heenreis
12 uur

Kilometers Amsterdam
naar Addis Abeba
5.696 KM

van Amsterdam

Voorbereidingen

Wanneer Juli 2010 en juli 2011

Totale reistijd 15 dagen

Tijdzone GMT + 1 uur

Transport 4x4 jeep

Gemiddelde temperatuur +27°C

In de terminal op Schiphol zagen Jimmy en ik elkaar voor de tweede keer terug. De start van mijn avontuur was nu officieel begonnen. Wat had ik er ongelooflijk veel zin in. Zelfs tegen de lange vliegtuigrit zag ik niet op, want die had ook zijn voordeel. Het is de perfecte plek voor het voeren van lange gesprekken. Eenmaal in onze stoeltjes vastgegespt wilde ik dan ook alles te weten komen over de fotograaf naast me en vooral over zijn project. Onze jet was nog niet opgestegen of ik had Jimmy al bedolven onder een klein spervuur van vragen. Waarom dit project, waarom juist die stammen, hoe wilde hij de volkeren benaderen en vooral: wat hoopte hij te kunnen realiseren? Maar daarnaast wilde ik dolgraag de man achter de lens beter leren kennen. Ook hiervoor had ik al

---

---

een hele reeks vragen in mijn gedachten voor hem klaar liggen. Vooral wilde ik weten waarom hij voor fotografie had gekozen en natuurlijk, de vrouwelijke kant in me, of hij nu daadwerkelijk kaal was. Ook al zijn we beiden niet opgegroeid met de directheid die Nederlanders zo kenmerkt, toch kon Jimmy mijn kogelregen aan vragen wel appreciëren. Met een even hoge snelheid waarmee ons vliegtuig nu het luchtruim doorkliefde, begon hij te praten. De baan van zijn vader, die voor een grote multinational werkte, zorgde ervoor dat hij als kind van expats altijd met zijn ouders mee de aardbol rondreisde. Afrika was het continent waar zijn vader vooral gestationeerd was en daar had Jimmy dus het grootste deel van zijn jeugd doorgebracht. Een prachtige tijd, tot hij op zijn zestiende voor

---

---

de derde keer in zijn nog jonge leven met malaria werd geconfronteerd. Nu met hersenmalaria, de ergst mogelijke vorm. De medicijnen die Jimmy voorgeschreven kreeg, bleken bovendien de verkeerde te zijn. Met verschrikkelijke gevolgen van dien. Bij het ochtendgloren werd hij met een volledig kale knikker wakker. Die vraag hoefde ik dus niet meer te stellen. Eenmaal volwassen besloot Jimmy om het studentenleven vaarwel te zeggen en te reizen naar een gebied waar zowaar iedereen eenzelfde haarsnit als hij had: Tibet. De rust, de adembenemende natuur en vooral de hartelijkheid van de Tibetanen zorgden ervoor dat hij te voet hun land verder doorkruiste, met enkel zijn trouwe vriend rond zijn middel gebonden: de fotolens waarmee hij alle pracht van het land in beeld

---

---

bracht. Op dat moment wist hij wat zijn roeping was: fotograaf worden.

OORLOGSFOTOGRAAF

Naast de pracht van de wereld zag hij later ook veel ellende door zijn lens, toen hij werkte als oorlogsfotograaf. Ook in de reclamesector gaf hij vijftien jaar lang het beste van zichzelf. Met de digitalisering werd de concurrentie jaar na jaar zwaarder. Het werd steeds moeilijker het hoofd financieel boven water te houden. De eerdere foto's die Jimmy van inheemse stammen in Namibië, Tanzania en Mongolië had gemaakt, deden hem verlangen naar vervlogen tijden. Met de lovende kritieken van zijn vroegere foto-expositie in gedachten, begon hij na te denken

---

---

over een succesvol vervolg. Uiteindelijk besloot hij de stoute schoenen aan te trekken en op zoek te gaan naar een investeerder voor zijn project. Het lot bracht hem bij Marcel Boekhoorn, die sterk overtuigd was van zijn plannen. En zo zag *Before They Pass Away* het levenslicht. Tijdens dit eerste gesprek viel me op hoe rotsvast Jimmy in zijn net geboren kindje geloofde. Hij wilde anders zijn dan de andere honderden fotografen die zijn droom waren voorgegaan, zo vertelde hij. Aan zijn gezichtsuitdrukkingen te zien kon ik afleiden dat hij in zijn hoofd een perfect beeld voor ogen had van hoe hij de stammen wilde portretteren. Met de kracht van een stil portret, zo wil ik ze in beeld brengen, stelde Jimmy resoluut, om op deze wijze de volkeren zo mooi en fier mogelijk voor eeuwig vast te leggen. Zijn doel was om deze allerlaatste unieke culturen van onze aardbol op een iconische wijze te fotograferen. Een mooie visie, die ik alleen maar kon toejuichen.

Ook zijn zoektocht naar deze laatste menselijke schatten, boeide me enorm. Hoe vond hij deze volkeren nou precies? Zijn leven had hem al op ontzettend veel mooie plekken op Moeder Aarde gebracht, ging Jimmy als een echte spraakwaterfall verder. Dit in combinatie met jarenlange research zorgde ervoor dat hij zijn selectie kon maken. Bovendien zou je versteld staan van hoeveel mooie locaties er dankzij het internet te vinden waren. Een heel dankbaar medium, ook voor fotografen, gaf Jimmy mij als wijze les mee. Het leek alsof hij mijn volgende vraag zag komen. Waarom hij dit project voor ogen had? Omdat hij wilde laten zien dat wij, westerlingen, vergeten lijken te zijn waar we eigenlijk echt vandaan komen. Ook lijken we, in tegenstelling tot de stammen, de zin van echt leven te zijn kwijtgeraakt, te druk bezig met het leven van anderen te bepalen. Deze stammen zijn, in tegenstelling tot de westerlingen, volledig in balans met zichzelf.

Whaw, het hele project inspireerde me nu nog meer. Dat ik de kans kreeg om hier aan mee te

---

---

helpen, deed me met een meter groeien. Wat zou ik extra goed mijn best doen als zijn assistent. Want dit, dit alles, wilde ik voor geen goud ter wereld missen...

MICHAEL JACKSON

Mijn vuurdoop als assistent-fotograaf werd een drie weken durende trip in Ethiopië. Doordat het een pittige reis beloofde te worden, kon Jimmy meteen zien wat voor vlees hij in de kuip had. Niet zozeer de prangende hitte en bijbehorende droogte zouden mij fysiek kunnen slopen, het primitieve reizen, eentonige voedsel en de omgang met de stammen beloofden een zwaardere uitdaging te worden. Een ideale, extreme mix dus om te kijken hoe ik mijn taak vervulde en of ik een verdere samenwerking aan zou kunnen. Soit, hoewel ik licht nerveus was besloot ik om alles op me af te laten komen. Doen alsof kan ik niet en bovendien duurt eerlijkheid het langst. Een wijze raad van mijn ouders, die ik steevast hanteer. We zouden wel zien wat de nabije toekomst bracht. Tijd om veel te tobben was er trouwens niet. Al vanaf het moment dat ik voor het eerst de naam van onze bestemming hoorde. Toegegeven, bij het horen van de naam Ethiopië kon ik niet meteen positieve aspecten aan het Afrikaanse land linken. De eerste keer dat ik van het land hoorde was door The King of Pop, Michael Jackson. Hoewel ik zijn nummers steevast luidkeels probeerde mee te brullen, confronteerde hij mij met een van de schrijnendste taferelen die ik ooit op de beeldbuis had gezien: de hongersnood in de Hoorn van Afrika die midden jaren '80 niemand onberoerd liet. Slechts met hun jarenlange dominantie in de atletiek slaagde Ethiopië erin om eens positief het nieuws te halen. En dat terwijl de plaatselijke bevolking zo ongekend schoon is, zowel vanbinnen als vanbuiten. Niet voor niets vind je jaarlijks steeds meer Ethiopische vrouwen op het lijstje van topmodellen terug. Aan vrouwelijk schoon dus geen gebrek, dat was al zeker. De rest was nog een groot vraagteken.

De uitgesproken diversiteit maakt van het gebied een waar paradijs voor antropologen, en ook voor ons, fotografen, is het meer dan het Beloofde Land.

Onze eerste opdracht bracht ons naar Zuid-Ethiopië. Meer bepaald de Omovallei, die heden ten dage nog steeds de oudste volkeren van het continent herbergt. Het ruige gebied telt meer dan twintig stammen, waarvan wij hoopten er zes perfect in beeld te kunnen brengen. Gelukkig wonen de Banna, Hamar, Karo, Dassanech, Arbore, Mursi allemaal op een boogscheut van elkaar en zou onze doelstelling, zonder noemenswaardige tegenvallers, een haalbare kaart moeten zijn. Onze Afrikaanse trip belofde dus meteen behoorlijk druk te worden.

BLINDE ZANGERS

We landden in de hoofdstad Addis Abeba. Onze chauffeur, die netjes al een halfuur op het vliegveld op ons stond te wachten, reed ons naar

---

een bescheiden hotelletje even verderop aan de stadsrand. Ondanks het feit dat de stad meer dan 2500 meter boven de zeespiegel ligt en omsingeld wordt door een leger aan zandkorrels, bleek Addis zelf opvallend groen. Door het constante getoeter, de vele drukke minimarktjes en het nodige straatlawaaï is het een stad die nooit slaapt. In het straatbeeld wisselen magnifieke gebouwen en armzalige hutjes elkaar in hoog tempo af. Ook in de dagelijkse taferelen viel op hoe groot het contrast in het straatbeeld was. Rijken flaneerden zorgeloos met hun blinkende bolides door het centrum, terwijl grote families nauwelijks enkele honderden meters verderop op straat bedelden voor een klein avondmaal. Hoewel ik in mijn leven veel vergelijkbare, drukke steden van dichterbij had leren kennen, keek ik mijn ogen uit.

Eenmaal aangekomen werden de reisplannen in samenspraak met onze gids Abraham nog een allerlaatste keer grondig doorgenomen. Toen er een halfuurtje later een man zich voorstelde als onze kok, was ik even sprakeloos. Met moeite kon ik mijn glimlach verstoppen. Een eigen kok. Super! Wat een luxe dacht ik luidop, zeker omdat ik mijn talenten niet aan kookpotten was verloren. Jimmy aanschouwde mijn pretoogjes. Dit plaatselijke keukentalent was niet mee om ons op culinaire hoogstandjes te trakteren, zette hij me met beide benen weer op de grond. Het was simpelweg zo dat ons lichaam niet alles kon verwerken wat de plaatselijke bevolking dagelijks naar binnen speelde. En door het vele werk was ziek worden gewoonweg geen optie, gaf hij me nog vlug mee. Het was tijd om boodschappen te doen. Samen

---

met onze kok en gids Abraham, die zichzelf ook tot tolk en chauffeur had gepromoveerd, sloegen we in de vele kleurrijke minisupermarktjes onze proviand in. Omdat we een aantal weken in niemandsland zouden vertoeven, stonden voedingswaren met een lange houdbaarheidsdatum zoals rijst, thee, koffie en havermout boven aan ons boodschappenlijstje. Vers fruit en groenten waren, naast verschillende soorten sausjes, de enige bederfelijke producten die we voor de eerste dagen insloegen. Toch was dit bij lange na niet alles wat boven op het dak van onze jeep kwam te liggen. Voldoende benzine om drie weken ongegeneerd te kunnen reizen, een half zwembad aan drinkbaar water, twee reservewielen, tenten en bijbehorend slaapgerief werden ook op onze bolide gegooïd. Het aantal benodigdheden dat boven op de auto lag, zorgde ervoor dat de wagen enkele deuken rijker was en een halve meter dichter tegen het wegdek hing. Heerlijk om zo bepakt en bezakt het avontuur tegemoet te gaan. Onder de muzikale begeleiding van de prachtige deuntjes van Amadou en Mariam doorkruisten we het land. Net als ik was onze chauffeur een grote fan van de Malinese blinde zangers. Hoe pietluttig het ook mag klinken: ik was uitermate blij met zijn muziekkeuze. Als je wekenlang in niet bepaald de meest luxueuze omstandigheden rondreist en je voortdurend op elkaars lip zit, scheelt het een pak frustraties als er chemie is tussen jou en je reisgenoten. Ook al zong hij zo vals als een kat, toch was ik blij dat er al vanaf de eerste minuut een klik tussen mij en onze sympathieke chauffeur was. Hoe dieper we met onze landcruiser het landschap inreden, hoe meer we afscheid namen van de groene bergachtige regio. De omgeving veranderde meer en meer in een verlaten, dor en plat landschap. Naarmate de kilometerteller aandikte, voelde je hoe het klimaat droger en droger werd. Op de talrijke akkervelden die pal naast de weinige aardewegen liepen, waren boeren samen met kolossen van ossen een poging aan het ondernemen om hun dorre land om te ploegen.

Kuddes schapen en buffels liepen vredig rond onder het alziend oog van hun piepjonge herders, op zoek naar de weinige grassprietjes die op de aardbodem ontsproten.

REGENSEIZOEN

Telkens wanneer de snelheid van onze wagen vanwege de hobbelige wegen noodgedwongen naar beneden ging, duurde het niet lang voor een bende uitgelaten kinderen onze bolide achternaliep. Zeker als ze zagen dat drie blanken de passagiersstoelen bezetten. Met een Engelse woordenschat die zich met name beperkte tot het woordje 'money', probeerden ze met acrobatische kunstjes onze harten én een stuk van onze portefeuilles te veroveren. En dat lukte. Net toen ik mijn portemonnee voor hun leuke acte de présence wilde bovenhalen, raadde onze chauffeur me aan om die weer weg te stoppen. Het is beter om ze iets te eten of lege plastic waterflessen te geven in plaats van geld, vertelde hij me. Vooral de flessen zijn zeer nuttig, zeker als je weet dat ze zelf hun water moeten halen bij de waterputten. Dat was dus de reden waarom we nergens langs de weg afval zagen rondslingeren. Alles werd geprobeerd te recyclen en zo nuttig mogelijk te gebruiken.

Doordat we net in het begin van het regenseizoen waren gearriveerd, was het makkelijk om voldoende water te vinden. Sterker nog: in het gebied dat we om de Omovallei te bereiken moesten doorkruisen, zorgden de vele watervallen ervoor dat de rivieren buiten hun oevers traden. De dorre ondergrond kon de plotse vloedgolf aan water niet aan, waardoor auto's vast kwamen te zitten en de weinige wegen geblokkeerd geraakten. Meer dan eens gebeurde het dat we noodgedwongen uit onze auto stapten om hem weer omhoog te duwen, voordat hij definitief in de modderstromen kwam vast te zitten. Toen we door de natte bergachtige gebieden reisden, die ondertussen tot één grote modderpoel waren veranderd, viel het op dat onze bolide zijn beste tijd achter de rug had. Telkens wanneer

de route even bergop ging, werd onze 4x4 een auto-onderdeel armer. Net toen we in de penarie dreigden te raken, ontpopte onze mecanicien zich tot de Afrikaanse MacGyver. Steeds wist hij met zijn vindingrijkheid de vierwieler opnieuw aan de praat te krijgen. En wanneer het alsnog dreigde mis te lopen, was duct tape onze ultieme reddende engel. Motorproblemen en vertraging kruidden onze verdere autorit.

Hoe dichterbij het hart van de Omovallei naderden, hoe meer authentieke stammen we tegenkwamen en hoe abrupter het landschap weer veranderde. De temperatuur leek ondertussen een stuk hoger, wat zich weerspiegelde in het verminderde aantal kledingstukken dat de lokale bewoners droegen. Slechts gehuld in enkele stoffen botsten we meer en meer op de 'authentieke' Ethiopiërs. Vooral de eerste echte bewoners, zoals de Hamar en de Banna, waren hier goed vertegenwoordigd. Eindelijk! Eindelijk zag ik waarvoor we gekomen waren. Mijn vingers tintelden om plaatjes te schieten. Bij het zien van deze stammen kon het allemaal niet vlug genoeg voor me beginnen. Jambo!

TWINTIG STAMMEN

De grote Omovallei is een huis voor meer dan twintig stammen die elk op hun eigen eeuwenoude manier leven. Het feit dat deze regio gespaard bleef van westerse invloeden, zorgde ervoor dat deze groep stammen tot de meest authentieke van het Afrikaanse continent behoort. In tegenstelling tot de meeste Afrikaanse buurlanden is de Ethiopische bevolking nooit de les gelezen door aangespoelde missionarissen. Vooral het feit dat Ethiopië als enige Afrikaanse land nooit gekoloniseerd is, zorgde ervoor dat het land zijn eigen koers kon blijven varen. Dat zorgt ervoor dat het een erg veilige plek is om te vertoeven. Met de Hamar, Banna, Karo, Dassanech, Arbore, Mursi stonden zes van deze stammen op ons programma. Zonder enige vorm van moderne techniek trekken ze elk als